

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

29-dik szám.

(ÚJ FOLYAM)

Oct. 8-án.

Pest, sept. 30-án.

A képviselőházban. c. csatatérről érkezett tudósításokról az elnök, mint a ministerium távollétében működő honvédi bizottmány egyik tagja, jelentést tön.

„Tegnap — ugymond — d.e. 10³/₄ órákor Jellachich Fejérvárról kirohanván, megtámadta seregeinket.

A támadást legjobb fegyverzetű katonáival kezdeté.

A megrohanás seregeink jobb szárnyát legnagyobb mértékben érte, — a középet kevésbé, a bal szárnyat pedig leggyengébben.

A borsodi őrsereg, melyre az első megrohanás intézve volt, elébb visszavonult, de csakhamar öszszeszedvén magát, szurony-rohammal nyomult előre, s az ellenséget hátraverte.

Jellachich német lovassága szinte megrohanta gyalogságunk egyik felállított osztályát. Készen várták közelében huszáraink. E közben a honvédi tüzérség, mely egy völgyben állott, hirtelen a közel eső dombra felugrat, s oly sükeres tüzelést kezd, hogy a megtámadók nemcsak ki nem vihették az attaque-ot, hanem minden rend nélkül visszaszaladtak, úgy, hogy huszárainknak nem is jutott szerep ez alkalommal.

Igy tovább a csata kezdetétől esti 6 óráig csaknem folytonosan új meg új megtámadásokat vertek vissza seregeink a legnagyobb elszántsággal.

Moga vezérőrnagy az egész ütközet alatt a legfelalozóbb elszántsággal, s tapasztalt vezérhez illő higgadt határozottsággal tett meg minden intézkedéseket (harsány éljen.) Ugyanezt lehet mondani minden tisztjeinkről (kitörő éljen.)

A német tüzérek, még olyanok is, kiknek egyik csapatja ellenünk harczol, a legnagyobb elhatározottsággal teljesíték köteleességeiket (hangos éljen.)

Esti 6 órákor a tüzelés csaknem egészen elhallgatott, és az ellenség visszavonult; azonban nem a központ felé, hanem jobbfelé vonulván, a vezérek és biztosok öszszhangzó combinatioi után az határozatott, miszerint, nehogy az éjjeli támadáshoz szokott horvátok a sötétben Csákvár, Bicske és Bia felé seregeinket elkerüljék, vagy valamely elszakadt detachment Budát magát megtámadja: jónak látták seregeinket, melyek Velenczén túl Sukoró táján voltak, Martonvásárra visszavonni, hol állomásunk az eddiginél még jobb.

A visszavonulás meglehetősen rendben történt, kivévén azon kis balesetet, hogy egy kis osztály lovasságunk egy helyen gyalogságunkra bukkanván, ez utóbbi által ellenségnek gyanítatva, ellenségesen fogadtatott, de a félreértés csakhamar ki lön egyenlítő, úgy, hogy éjjel után 1 és 2 óra között mieink állomásaikat tökéletesen elfoglalák.

Szomorú hír csak az: hogy Ivánka őrnagy, ki az ellenség ellen csapatjával együtt a legvitézebbül harczott, némi vigyázatlanság, és az ellenség gyalázatos árulása következtében elfogatott.

A lelkes őrnagy ugyanis, és vitéz csapatja egy colonne lovasságot úgy beszorított egy völgybe, miszerint azt lehet gondolni, hogy ez magát megadandja. Egy tiszt fejér lobogóval csakugyan jelt is ad, hogy értekezni kíván. Ivánka oda megy, s visszajövéen csapatját rendezni akará, a midőn egy másik tiszt hasonlóan mint az előbbi, megjelen. Ivánka ismét megy, még pedig vigyázatlanul a szemben álló seregek közti tér közepén túl az ellenség felé. Erre néhány lovas kiválik, derék őrnagyunkat elfogják, s az egész dandár minden rend nélkül vele tova száguld. Csapatja üzőbe vette a rablókat, de hátul egy nagy ellenséges test lévén felállitva, tovább üldözni nem lehetett.

Jelenti továbbá szóló elnök, hogy alólról Földvár s több tájékokról, a lehetőségig nélkülözhető erőt a bizottmány szinte felrendelvé, az, alkalmasint a mult éjjel megérkezett, s a további harcban részt fog vehetni.

Mult éjjel a jelentést tevő elnök, s a honvédelmi bizottmánynak Pesten levő még két tagja a városháznál minden intézkedéseket megtettek, mind a belbéke fentartására, a nemzetőrséget talpra állítván, mind Budavára biztosítására nézve.

A lovas nemzetőrség Bia felé indított, hogy valami eltévedt csapat zavart ne csináljon. Ha valami történt volna, ezek vissza fogtak volna jöni.

Ugyancsak ez éjjel indított útnak, menyire lárma nélkül öszszeszedhető volt, egy körülbelől 900 főre menő csapat, a sárosi és hevesi önkénytesekből, a német legioból, a porosz herczeg nevet viselő ezred egy részéből, s a csatatérről visszatért Földvári féle csapat vitézeiből álló, — Erccsinből a meghatározott helyre menendő. Vezérletüket a legnagyobb készséggel elvállalta Szász őrnagy, elszánt komoly férfiú (éljenek.)

Ezen jelentésekhez azt teszi szóló elnök, miszerint minden tudósítások öszszévágnak abban: hogy nekünk most már nem annyira több katonai erőre, mint mindenféle fegyverrel, botokkal, vasvillákkal stb. ellátott tömegekre van szükségünk. Az ellenség bátorsága megtört, s hihető tudósítások vannak róla, hogy Jellachich hátulsó embereivel vakon tüzelteni kénytelen az elsőkre, hogy ezek két tűz közt lássák magukat s kétségbeesve harcolnak.

A mi derék sergünk, minden tiszték számítása szerint, vitézül fogja mindenkor visszavereni a megtámadást, de tömegek azért szükségesek, hogy ha Jellachich széttéritené embereit, sergünk ne legyen kénytelen csupán védelmi állásban maradni. A bizottmány véleménye tehát az, hogy Pesten tartassék népgyűlés, s minthogy itt sok ember van, ki mivel mehet, menjen. A tömeg vezére, ha elvállalja, alkalmasint Föld-

vári lesz, ki, midőn a hidon túl mentek, a nála levő zárt parancsból megfogja mondani hová?.,

Hurbán serege Brezovánál (Pozsonytól északra 9 mföldnyire) a legnagyobb hegyek közé el van sánczolva s így az ellene küldött katonaság hozzája nem férhete. Előőreiből csakugyan hetet lelöttek s négyet fegyverestől elfogtak.

Sept. 21. Torontálmegye délnyugoti határán áttörvén a lázadók mintegy 2,500-an, 7 ágyúval, Ürményházát, Zöldest és Józsefházát felgyújták és elpusztiták; az ott tanyázó megyei örök ily roppant erő elől visszavonultak; a zicsidorfi németek és több rác és oláh községek megadták magukat a lázadóknak, kik jelenleg Zicsidorfon tanyáznak, hol fraternisálnak a Schwarzenberg-dsidásokkal. Így a rablók az egész újpécsi járás birtokában vannak, és Versecz, Temesvár és Beeskerek között állanak, honnan bármelyikét a nevezett városoknak könnyen megtámadhatják.

Blomberg ezredes pedig a verseczi tanácsülésben megjelenvén, kinyilatkoztatta, hogy ő ezredével a magyarok mellett fegyvert nem fog. Egyébaránt azt ígéré, hogy míg a vidéken mulat semlegesen fogja magát viselni. (Ismét hát többet ismerünk egy gazemberrel.) Nem csuda hát ha a rablók újra Szuboticzát megrohanák, Udvarszállást felgyújtották, a szentgyörgyi uradalomhoz tartozó pusztát feldúlták, az épületeket felégették, az uradalmi ispánt Finke-t családotól fogságba hurczolták. Blombergtól segílyt kért az illető főbiró, de nem kapott. — Ily nevelést adott Austria katonáinak.

A Jellachich-sereg Pécsre nyomult részének bagazsiás szekereit (szám szerint 16-t) elcsiptek a vidékiek s egy jó csomó hadiszertől könnyítették meg a horvátokat.

A Lambergnél talált irományok, nevezetesen 1. a kinevező Handbillet, 2. a néphez és katonákhoz való felhívás, 3. egy note, vagyis

utasító-levél, melyben kötelességei szabatnak ki, s ebben elő van sorolva: hogy gróf Majláth György királyi helytartónak kineveztetik, s ezt Batthyány ellenjegyezze, — hogy az országgyűlés jelen időszaka 1-ső decemberre prolongáltatik: ezt Batthyány ellenjegyezze. — 4dik levél Battyányhoz szól; melyet, fel nem szakadván pecsétje, rögtön elküldének Batthyányhoz. Hogy mi lehet tartalma, nem tudni.

Lamberg gróf Törököt az élelmezési rendelektől eltiltotta; a hadi pénztárt bezáratta; s mondják, hogy Budát elfoglalván, onnan akart parancsolni.

Pest, Sept. 30-án estve 8 ór. Mai napon ütközet nem volt, az nap Ivánkát Jellachich magához hívatta, s monda, hogy elfogatása hadiszabályok ellenére volt s szabadon bocsátja. Tudakolá, hogy hol vették a tüzekeket, Ivánka azon feletét, hogy magyarok, nem hitte. — Estve jött egy kurir, mely tudatá, hogy két napi fegyverszünetet kötöttek Jellacsicssal.

Vidostól is jött tudósítás, hogy 6,000 emberrel Jellacsics után nyomul háta megé kerülni.

Pulszki írja: hogy Bécsben a Jellacsics elfogott levelei nagy sensatiót okoztak. A kitöréstől minden órán tartanak.

Kossuth a népfelkelést rendezni Vásárhely felé ment.

Balog János jelenti, hogy Hurbán körül van véve. — Pesten a nemzetörök folytonosan fegyverben állanak az utcán, fegyvereik gulába rakvák.

Oct. 1-én. A fegyverszünet holnap déli 10 óráig tart. Dél előtt 10 órakor képviselőülés volt, Mészáros megérkezett, s jelenté, hogy a tábornalant bátor állapotban hagyta minden megtámadás ellen.

Délután 2 órakor érkezett egy Zichi, s tudatá, hogy egy testvérét gr. Zichi Ödönt Csepel szigetén elfogván, 3 óra eltelté alatt felakasztották; és azt is tudatá, hogy Zichi Pál elfogatott, mivel mindkettőnél tilos leveleket, s többek közt Ödönnél Jellacsicstól salvus conductust az illyr

táborba, s nagy csomó Jellacsics-proclamatiot találtak.

Oct. 2-án. Pesten minden hadi lábón van, — a boltok bezárvák. — A fegyveres nép Pestről s vidékéről folytonosan nagy csapatokban tódul lefelé.

Az ütközet octob. 4-kén szerdán lesz.

Erdélyben s a részekben a legszomorubb s vézszel terhesebb állapot uralkodik. Nincs itt már sem kormány, sem biztos, sem törvény, sem rend, sem egyetértés, sem béke, sem háboru: szóval egy egész chaos. Urbánhoz az elbolondult földnépe kötve viszi a megyetiszteket, perceptorokat, cassákat, (legközelebb Kővárvidékéről 200 láncsás ember kíséretében). Ahoz az Urbánhoz, ki körlevelében, mint megirtuk volt, szabadkozott hogy ő az administratioba nem elegendik s a ki most az administratiot merőbe megállította, mindenütt legalább hová befolyása van, az az, minden oláh helységben s egy rakás értetlen magyaron. Szovát, Décsé s még egy néhány ugyan nézhetni fogtok-e majd pirulás nélkül egy lelkes és honszerető magyar szemébe? Nevetek mint fészketekbe gazló madaraké, örökre fenmarad a maradék előtt. A falukon, legalább Tordától Vásárhelyig minden helységben kovácsolják a láncsákat titkosan adott vasból, tudva nem lévő célra és rejtvényes rendelkezésekre. A szászok az unioval s engedelmességgel felmondtak, csak a félelemmel s impertinentiával maradtak meg. A hadi kormánysszék egy külön statut alkot, Isten tudja honnan veszi a parancsait: a fe-jérvári várba az I. oláhvégezredet szállították bé, a m. vásárhelyi várat bészárták s a városnak irányzott ágyukkal megrakták; s általában megköszönjük, ha a katonaság a Blomberg vagy az eszéki őrsereg szerepét viseli és semlegesnek marad. Guberniumunknak, melynek ily időkbén a haza háláját kiérdemelni oly szép alkalma volna, azt lehet mondani az Evangélium szavaival: „Meddig sántikáltok kétfelé?” — Erély és okos elhatározottság ismeretlen eszmék nálunk; tevékenység, olyan a milyet nehéz álomban érez az

ember, mikor estve sokat ett és bivalykergetésről álmodik. Egy nehéz álomnyomás: ez, Erdély képe.

Ezen bajok közt igaz ügyünk mellett, még székelyatyánkfiai ügyessége s hazafisága biztat. Reményünk nem is csalt; mert miután oláh és szász gyűlések a felbomlás elemeit igyekeztek keltetni, székely véreink is gyűlésre készülnek a rend és egyesülés érdekében. Oct. 15.-kére van a gyűlés kitűzve s minden helység erélyesen felszólítva, eleséggel 8 napra kiállított követői megküldésére. Ennek hírére a szászok, szokás szerint megijednek, keserves folyamódásokat küldnek a k. kormánynak s emez egy körlevelet irat, melyben a gyűlést ellenzi, roszalja sőt a hadikormányt is felszólítja akadályozására. S így a mi jó guberniumunk kész lenne szépen öszszelötni testvéreinket. Kedvünk volna azt kérdezni, mit a Muszkaországából visszatérő Náoleon kérdezett volt Metternichtől, midőn elesett kalapját nem vette fel. — Azonban — Gubernium proponit et populus disponit. — Az érintett decretumnak hire futamodik, a nép elrémül hogy minő üszköt akarnak dobni a felhalmozott gyulékony anyag közé; egy népcsoport b. Kemény Ferenczhez menvén eléterjeszti a szándéklott rendszabály veszélyét; melyre a tisztelt ur annak visszavonásába meg is egyezik. De ez alatt mások a levélkiadó hivatalba mennek s a rendelet munkába vett s elkészült példányait szépen elszedik. És lőn ez a political demonstratio (— elég rosz, hogy szükség van reá —), számos ultra-okos és cacadubius; részint czopos, részint kétes máju embereknek nagy botrányára és nem különben boszuságára octobernek 5-dik napján úgymint csötörtökön. És már jó véreink, szeretett székely magyaraink tartásotok meg a ti gyűlésteket okosan mint a kigyók és szeliden mint a galambok; de légyen az abból kijövő szó nem olyan mint a kiáltó szó a pusztában, hanem mint az égneq dörgése és a tüzes nyelvek, melyek az eszteleneket világosítsák fel, és a gazokat rémitsék el. Mert bi-

zony bajaink egy nagy része olyan mint a kísértet: neki kell bátran menni s elenyészik.

Még egy kérdés: Meddig nem fog senki ügyet vetni különféle rovatu önkénteseinkre? Meddig fogják őket tisztak, organizálás és foglalkodtatás nélkül tespedni hagyni?

Némethonban Baden és Würtembergben republicanus mozgalmak vannak. Egy része gyűléseket tart. Más része fegyvert fogott és hadal megy Frankfurt felé. A felkelők fejei Struve és Heinzen.

Berlinnél 50,000 katona van egybegyűlve s fővezérökké Wrangel tábornok téve. A ministert megszólíták érte az országgyűlésen; s Pfu el ur a ministerelnök, biztatólag felelt. Frankfurt, Berlin, Bécs, Prága, Párizs, tehát mindnyája katonaörizet alatt. Azt akarnák Pesttel is.

Az olaszthoni békealkudozások még mindig ingadozólag folynak. Egyébaránt Carlo Alberto minden kérdésre, melyet küldöttségek intéztek hozzá, azt feleli, hogy ő Olaszthon függetlensége munkáját cserbe nem hagyja s hadsergét szüntelen erősíti, hogy ha kívánatai teljesülve lesznek, rögtön háborut kezdhessen. — A modenai s reggioi lakosok feliratára is azt a feleletet adá, hogy a modenai herczegséget soha sem szünt meg a sardiniai királyság kiegészítő részének tekinteni s a mostani elfoglalását az osztrákok részéről csak egy háborui ténynek tartja. A dolog valósága az, hogy ezt a háborus tényt a modenaiak drágán fizetik; mivel Ferencz herczeg egy millio forint erőltetett kölcsönt parancsolt ki, melyet a birtokosok, kereskedők, főpénzesek két hónap alatt fizessenek le. Ezek a feketesárga szín áldásai, csak vágyjatok reá!

Radeczky marschall a Tessino Cantonból bérszármozott lakosokat, bármi régen lettek is megtelepedve, mind kiharancsolta Lombárdiából. Ezért Schweitz nagyon megneheztelt és irt a consuljának Bécsbe, hogy szólítsa meg érte a ministeriumot. Sok canton pedig harc és háborut kiált és Genf 20,000 katonát akar kiállítani. Ideje is hogy egy kis demonstratiot csináljanak a szabadság ügye mellett, mert a nápolyi schweitzerek ugyan csak rosz hirbe hozták az anyaországot.

Igazítás: Fligelli és nem „Stigelli.“ — Heckschert Frankfurtban nem ölték meg.

A Kövári pénztárnokot k. biztos Zeyk Kár. elfogatta s a pénzzel együtt Kolozsvárra küldte.